

Policy för att förverkliga barnets rättigheter

Samt Handlingsplan 2013 – 2017 för att förverkliga barnets rättigheter

Målet för den svenska barnrättspolitikerna är att barn och unga ska respekteras och få möjlighet till utveckling och trygghet, delaktighet och inflytande. Det överensstämmer med grund- principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som innebär att barnet sätts i fokus vid beslut och åtgärder och att dessa prövas utifrån ett barnrättsperspektiv.¹

Bakgrund

Landstinget i Uppsala län antog år 2000 en policy för barnkonventionen. Några aktiviteter för förverkligande genomfördes under de första åren, men har därefter avtagit. Policyn utvärderades i landstingsdirektörens kansli under 2005 och landstingets politiska revisorer uppdrog åt PriceWaterhouseCoopers att granska arbetet under 2010². Revisorernas synpunkter har beaktats i handlingsplanen för 2013-2017.

Arbetet med en ny policy och handlingsplan påbörjades av nätverket Kompetenscentrum för hälsofrämjande insatser för barn och unga³. Dessa dokument är skrivna i enlighet med aktuella nationella och internationella strategier, vilka inarbetats som mål, aktiviteter, genomförande, uppföljning och ansvar. Landstingets revisorer granskade 2010 tillämpningen av policyn (som antogs år 2000) och påpekade behov av att synliggöra barnkonventionen i planering, beslut och uppföljning för att säkerställa att konventionen förverkligas i landstingets verksamheter. Revisorernas synpunkter har beaktats i handlingsplanen.

FN-kommitténs fyra huvudprinciper

FN:s kommitté för barnets rättigheter har sammanfattat konventionens fyra huvudprinciper, vilka också är grunden i landstingets policy:

- Alla barn har samma rättigheter och värde (artikel 2)
- Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn (artikel 3)
- Barnets rätt till liv, överlevnad och utveckling (artikel 6)
- Barnets rätt att säga sin mening och få den respekterad (artikel 12)

Rättigheterna i konventionen gäller alla barn och ungdomar upp till 18 års ålder. Det yttersta ansvaret ligger på regering och riksdag men för att efterleva konventionen i praktiken måste landstingen och kommunerna ta en aktiv roll i förverkligandet.⁴

¹ Barnrättsperspektiv innebär att ta hänsyn till och säkerställa de mänskliga rättigheter som barn har i åtgärder eller vid beslut som rör barn. Ett annat viktigt begrepp är barnperspektivet som innebär att vuxna, så långt som möjligt, sätter sig in i barnets situation för att bättre kunna ta tillvara barnets intresse och verka för barnets bästa. Obs inte att förväxla med "barnets perspektiv".

² Granskning av barnkonventionen. Landstinget i Uppsala län. PriceWaterhouseCoopers 2010-03-17.

³ Nätverket bestod av verksamhetsansvariga inom landstinget. Följande verksamheter var representerade: Primärvården, UAS, Barnhälsovården, BUP, Lasarettet i Enköping, Folkandvården, Habilitering och hjälpmedel, Kultur i Länet samt ledningskontoret.

⁴ Utöver barnkonventionen finns också EUs stadga om de gemensamma rättigheterna och övrig svensk lagstiftning. Särskilt artikel 24 i EU-stadgan (2007) handlar om barnets rättigheter. Den har uttalad koppling till barnkonventionen.

Barnkonventionen och regeringens strategi

Barnkonventionen antogs av generalförsamlingen den 20 november 1989. Sverige ratificerade konventionen i juni 1990. Sverige har i och med detta förbundit sig att respektera principerna och vidta alla lämpliga åtgärder för att genomföra konventionen.⁵

Den 1 december 2010 godkände riksdagen förslaget ”Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige” (prop. 2009/2010:232). Strategin vänder sig till riksdag, regering, statliga myndigheter, landsting och kommuner. Den innebär i korthet att kunskap och medvetenhet om barnkonventionen ska öka och att ett barnperspektiv ska byggas in i allt beslutsfattande. För att stärka barnets rättigheter ska följande principer gälla:

- All lagstiftning som rör barn ska utformas i överensstämmelse med barnkonventionen.
- Barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang.
- Barn ska ges förutsättningar att uttrycka sina åsikter i frågor som rör dem.
- Barn ska få kunskap om sina rättigheter och vad de innebär i praktiken.
- Föräldrar ska få kunskap om barnets rättigheter och erbjudas stöd i sitt föräldraskap.
- Beslutsfattare och relevanta yrkesgrupper ska ha kunskap om barnets rättigheter och omsätta denna kunskap i berörda verksamheter.
- Aktörer inom olika verksamheter som rör barn ska stärka barnets rättigheter genom samverkan.
- Aktuell kunskap om barns levnadsvillkor ska ligga till grund för beslut och prioriteringar som rör barn.
- Beslut och åtgärder som rör barn ska följas upp och utvärderas utifrån ett barnrättsperspektiv.

Med avsikt att stödja det fortsatta arbetet med strategin har regeringen och Sveriges kommuner och landsting (SKL) ingått en överenskommelse om att stärka barnets rättigheter i verksamheter i kommuner och landsting. SKL har för detta arbete tagit fram en handlingsplan som innehåller ett antal generella insatser och fyra fördjupningsområden. Genomförandet av SKL:s handlingsplan pågår till och med november 2013.⁶

Landstingets åtagande

Landstinget i Uppsala län ska aktivt arbeta för att uppfylla de rättigheter som stadgas i konventionen. Det betyder att alla barn i länet ska ha samma tillgång till sina rättigheter, ska behandlas med respekt och att de ska skyddas mot alla former av diskriminering. Vid alla åtgärder som rör barn ska det enskilda barnets bästa komma i främsta rummet. Barnets situation, behov, rättigheter och intresse ska beaktas och väga tungt i alla beslut som fattas. Barnets bästa ska prövas och redovisas i beslutsprocesserna. Barnet ska tillförsäkras rätt till bästa möjliga hälsa och rätt till sjukvård och habilitering. Inom alla beslutsnivåer och ansvarsområden ska barnet tillförsäkras ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Barnet ska också ha rätt att framföra sina åsikter i alla beslut som rör det och åsikterna ska respekteras.

Giltighet

Landstingets ”Policy för att förverkliga barnets rättigheter är” ett styrande dokument och ska användas i all landstingsfinansierad verksamhet. Den ska således synliggöras i planering, styrning, uppföljning och i den löpande verksamheten. Den gäller tills vidare.

⁵ Den gäller inte som lag, men Sverige är folkrättsligt bundna av den. Frågan om barnkonventionen som lag ska utredas med början 2013.

⁶ Läs mer på www.skl.se/barnetsrattigheter